

# Česká slepice

Česká slepice je původním plemenem kura, které je chováno na území České republiky již po staletí. Jedná se o plemeno lehkého typu, které je výborně přizpůsobené tvrdším klimatickým podmínkám středoevropského regionu. Vyznačuje se živým temperamentem, ostražitostí až plachostí, shánlivostí, relativní nenáročností a značnou otužilostí. Tyto vlastnosti ji předurčují pro chov ve velkých výbězích a zejména v zemědělských usedlostech. Hmotnost kohoutů se pohybuje okolo 2,5 kg, hmotnost slepic okolo 2,1 kg. Roční snáška je asi 170 – 180 vajec s krémovou až světle hnědou skořápkou. Kvokavost se vyskytuje jen výjimečně. Přestože se nejedná o masné plemeno, uspokojí i velmi dobrou zmasilostí a kvalitou masa. Nebývalá shánčlivost, temperament, odolnost a především u českých slepic zlatých kropenatých jedinečné zbarvení dodávají plemenu punc výjimečnosti.

České slepice byly u nás až do poloviny 19. století nejvíce rozšířeným plemenem. V jednotlivých regionech vykazoval jejich typ i tělesný rámec určité menší odchylky a některé z těchto regionálních variet byly dokonce uváděné jako samostatná plemena, např. slepice moravské, nebo slepice šumavské. Byly chovány ve větším počtu zbarvení, nejčastěji zlaté kropenaté,

koroptví, černé a bílé. Ojediněle se objevovaly i stříbrné kropenaté, stříbrokrké, černé bíle skvrnité a krahujcovité. Přibližně do roku 1860 byly chovány v čisté formě, v následujících letech však docházelo k jejich masovému živelnému křížení s různými cizími plemeny. Na přelomu 19. a 20. století existovaly již jen poslední zbytky čistých genofondů tohoto plemene, které v té době využilo několik nadšenců jako výchozí základnu pro jeho regeneraci. Výsledkem jejich úsilí bylo obnovení populací zlatých kropenatých, koroptvích, bílých a černých.

Po roce 1918 došlo v nově vzniklém Československu k opětovnému oživení chovu českých slepic. Zvláště se rozšířil ráz zlatý kropenatý, který větší mírou prošlechtění splňoval i podmínky kladené tehdy na produkční plemena. Proto byly také české slepice tohoto rázu rozhodnutím Zemědělské rady zařazeny na několik desítek let do menší skupiny preferovaných hospodářských plemen.

Od té doby se však situace v chovu drůbeže radikálně změnila. Současná produkce vajec i masa ve velkochovech je zajišťována výhradně chovem speciálně vyšlechtěných hybridů a chov všech čistokrevných plemen, české slepice nevyjímaje, je dnes výhradně záležitostí menších, zájmových chovů. Nejvýznamnější chovatelé českých slepic jsou v současnosti organizováni v Českém svazu chovatelů – Klubu chovatelů českých slepic, který je pověřen dalším šlechtěním tohoto plemene. Klub pořádá každoročně v říjnu v Týništi nad Orlicí klubovou výstavu spojenou se svodem mladých

zvířat. Hlavní náplní této akce je zhodnocení kvality odchovu daného roku a výběr plemeníků pro další sezónu.

Z barevných rázů jsou v současnosti nejvíce rozšířené zlaté kropenaté. Vedle nich jsou, spíše výjimečně, chovány ještě stříbrné kropenaté, koroptví, bílé a černé. Kromě těchto velkých českých slepic jsou chovány také české slepice zdobnělé. Ty byly vyšlechtěny vzájemným křížením velkých českých slepic a původních zakrslých slepic z oblasti Čech.

Část chovů českých slepic zlatých kropenatých je zařazena do kategorie genových zdrojů vybraných plemen hospodářských zvířat. V posledních letech se počet těchto chovů pohybuje okolo deseti, s celkovým počtem do 200 chovných zvířat. Tyto chovy procházejí každoročním uznávacím řízením, musí plnit stanovené podmínky a platí pro ně řízený režim plemenářské práce. Chovná zvířata musí mít prokazatelný původ doložený rodokmeny a splňovat požadované parametry exteriéru i užitkovosti.

## **Česká husa a česká chocholatá husa**

Česká husa je původním, velmi starým plemenem, které je chováno na území Čech a Moravy již po staletí. Je přímým potomkem domestikovaných místních divokých hus, a proto je výborně přizpůsobené tvrdším

klimatickým podmínkám střeoevropského regionu. Pro svou nenáročnost a schopnost vysedět a odvodit housata je jedním z nejvhodnějších plemen pro menší, extenzivní chovy. Již na první pohled se výrazně liší od jiných plemen hus chovaných v okolních zemích, zejména od větších a konstitučně hrubších plemen německých. Má menší tělesný rámec, hmotnost houserů se pohybuje okolo 5,5 kg, hmotnost hus okolo 4,5 kg. Snáší 15 a více vajec v jednom, případně dvou snáškových cyklech. Vyniká vysokou jatečnou výtěžností, výbornou kvalitou masa a mimořádně kvalitním peřím, je shánčlivá a odolná.

Chov českých hus má na našem území bohaté tradice. Husy zde patřily po celá staletí k nejčastěji chovaným druhům domácích zvířat. Ještě v polovině 19. století byly husy a zpracované produkty z jejich chovů významným zdrojem obživy některých vrstev obyvatelstva, zejména z oblastí jihozápadních Čech a také významným exportním artiklem, směřujícím především do německých zemí.

Genofond českých hus byl až do 70. let 19. století na celém našem území mimořádně homogenní. V následujícím období však docházelo k jejich masovému křížení s tehdy dováženými cizími plemeny, motivované očekáváním zlepšení užitkových vlastností. Naděje chovatelů, vkládané do tohoto křížení se však nenaplnily. Naopak, kvalita husích produktů se zhoršila, zájem o ně poklesl a jejich dřívější export se v podstatě zastavil. Genofond plemene byl značně zdecimován a od úplného

zániku jej uchránila jen regenerace, která úspěšně proběhla ve 30. letech 20. století. V 60. a 70. letech 20. století postihla českou husu další, ještě větší krize. Jejím důvodem bylo státem řízené, plošné křížení s husami rýnskými a italskými, jehož cílem bylo přizpůsobení vlastností našich hus potřebám tehdejších socialistických velkochovů. Tehdy česká husa téměř zanikla. K záchraně došlo doslova v hodině dvanácté plemenářským podchycením několika posledních jedinců z oblasti východních Čech.

V 70. a 80. letech 20. století se několik chovatelů, převážně z okresu Rychnov nad Kněžnou, pokusilo geneticky ustálit české husy s chocholkou. Ta se v jejich chovech občas objevovala již po staletí. Tento šlechtitelský záměr se jim podařilo realizovat a česká chocholatá husa byla v září roku 1988 uznána jako samostatné plemeno, vyšlechtěné selekcí z českých hus, bez využití genů jiných plemen. Pro svůj atraktivní vzhled a užitkové vlastnosti shodné s českou husou, si toto plemeno získává nové obdivovatele a postupně se rozšiřuje do dalších chovů. Od české husy se kromě chocholky liší esovitě zahnutým krkem a znatelným podbříškem.

V současnosti je chov obou plemen českých hus v podstatě stabilizován. Nejvýznamnější chovatelé českých hus a českých chocholatých hus jsou organizováni v Českém svazu chovatelů – Klubu chovatelů českých hus, který je pověřen koordinací jejich plemenitby. Klub pořádá každoročně koncem září v Třebechovicích pod

Orebem klubovou výstavu spojenou se svodem mladých zvířat. Hlavní náplní této akce je provedení bonitace zvířat zařazených v posledním roce do chovu a zhodnocení kvality odchovu daného roku.

Část chovů českých hus a českých chocholatých hus je zařazena do kategorie genových zdrojů vybraných plemen hospodářských zvířat. V posledních letech se počet těchto chovů pohybuje okolo pětatřiceti, s celkovým počtem asi 170 chovných zvířat. Tyto chovy procházejí každoročním uznávacím řízením, musí odpovídat stanoveným podmínkám a platí pro ně řízený režim plemenářské práce. Chovná zvířata musí mít prokazatelný původ doložený rodokmeny a splňovat požadované parametry exteriéru i užitkovosti.

Zpracoval: Ivan PAVEL